

LIBURUAK

Zaitegi ta Plazaola'tar Joaquin. BIDALIEN EGIÑAK. Itxaropena Argitaldaria. Zarautz, 1955.

Nunbaiten esana da euskal-literaturaren urre-garai-egunsentian arkitzen generala. Ta egi utsa dela derizkiot, liburuen ugaritasunari begiratzen badiogu beintzat. Ta mamiari begiratuta ere, otrxe-ortxe. Noiz azkeneko urte auetan añaiko euskal-liburupillorik?... Ugaritasunak alako batean liburu garaiak sortzen omen ditu. Ta auxe gertatu zaigula-ta nago. Aor olerki-arloan «Euskaldunak» eta «Arantzazu» bi poema ederrak ta «Milla euskal-olerki eder» liburu mamitsua. Aor erlijio-gaian «Urte guziko Meza-bezperak», «Bizi», ta abar. Aor... baña ez noa aspaldi ontan agertu diran euskal-liburuak errenkadan jartzera. Liburu berri bat aipatu nai dizut nik emen; argitara-berri dan euskal-libururik garaienetako bat: Zaitegi Apaizaren «Bidalien Egiñak», alegia.

Aspalditik ezaguna genun Zaitegi euskal-literaturan. Olerki-alorrean jardun zan aurrena, artean gazte zalarik. Ta bere irudimen eta biotzondo ederraren agiritzat «Tori nire edontzia» olerki sakona eskeñi zigun gerra aurretik; aritz-adar ederrez saritutako olerkia bera. Ta orren aurretik eta ondoren beste amaika olerki txukun ere bai. Or dezu «Goldaketan» liburua. Beste izkuntzetako idazle garaien liburuak euskeratzeari ekin zion urrena: «Ebangeline» ta «Sopokel'en antzerkiak» esate baterako. Baña etzan oiekin asetzen Zaitegi'ren euskerarenganako

maitasun sutsua. Zaitegi'ren biotza aspalditik gure euskera maitagarriarekin maitemindurik dager; euskerari zearo emana dago; euskera du bere maitena. Oi! euskaldun guztiok ala bagina! Beste kuku batek joko lioke gure izkuntza maiteari... Ta Zaitegi'ren maitasun itxu orren agergarritzat (itxua izan bear bait-du maitasunak bere maitearen alde alako diru-galtze-arriskuan jartzeko), orra nun datorkigun «Euzko-Gogoa», euskal-idazle garaienak bereganatu dituan aldizkari mamitsua, zearo euskeraz idatzia. Bedeinkatua milla bider maitasun itxu ori! Asko zor dio euskerak Zaitegi'ri...

Baia... noan arira, bestela luzeegi joko nuke. Aurrean esandako orri bearreko derizkiot, urren esango dedana ongi ulertzeko. Zaitegi'k oraintsu, bere maitasunaren azkenengo agiria bezela (noiz arte azkenengoa?), liburu berri bat eman digu, betebetea, sakona, euskeraz orain arte ia parekorik izan ez duan liburua, mamiari bagagozkio beintzat: «Bidalien Egiñak» du izena. Liburu Santuetako ederrenatako bat du gaitzat. Baia ezta liburu orren euskeratze utsa (ain zuzen ere, Olabide zanaren itzulpena dakar itzez-itze euskeratu bear duanean, noizean bein zerbait aldatuxea), goi-jakintzari emanak daudenak latifizez «commentarium» deitzen dieten oietakoa baizik; Liburu Santu orren azalpena, esate baterako. Ta jakintzari dagokionez, bear dan bidez azaldua, au da, gerkerata ebraikera ta aramaikera bera ere laguntzat artzen dituala, aldiz-aldiz beste izkuntzetara ere joaz gauzak bear bezela tajutzeko. Ta Liburu Santu orri buruz beste izkuntzetan bere aurretik idatzi diran azalpenen berri osoa ere badu. Itz gutxitan esanda, beste izkeratan agertzen diran bezelakoxe azalpena degu Zaitegi'ren au. Eziola liburu onek Eskritura Santuetako jakintzari aurrerapenik emango? Eztula gauza berririk esaten?... Esan dutenak badira, ta egia izango da bearbada. Baia... utikan olako gizonekin! Oien bidez eztu euskerak aurrera joko. Kemena bear zan gero euskeraz alako liburua idazteko ta Zaitegi'k kemen ori izan du. Ta orri esker, ez bestei; besteak egiten dutena gutxiesten dabiltzan ajolakabeel.

Euskeraz oraindafiño amonatxo eliz-zaleentzat edo erri-xearentzat (baserritar eta arrantzaleentzako, alegia) bakarrik dala esaten ibilliak dira batenbatzuk. Etzala euskeraz tajuzko libururik agertzen. Ta kultur-bide guztiak ideki bear zaizkiola gure izkera bazterreratuari. Ta eztula euskerak burua altxako, kultur-izkera izatera eldu ezteño. Ori ta orrelakoxeak entzun ditugu amaika aldiz, batez ere azken aldi auetan, Kruttwig ta Aita Villasanteri esker baitipat. Egi utsa! Lendik ere orixe bera esana zi-

gun —edo beintzat esanai ori agertu zigun— Lizardi zanak bere olerkirik ederrenetako batean, gure euskera kulturaren pitxirik ederrenez jantzita ikusi zuaneko artan. Lendik ere besten batzuk asmo ori berbera bazuten. Ezta beraz orain sortutako asmoa. Ta asmo oni buruz, Zaitegi'ren liburu au oso txalogarria dala esan bear, jobide orri ekin diolako ta euskera benetako kulturaren serbitzari agertu dualako. Ortarako, lendik aukeratu zeukan bideari jarraitu dio, beste idazle garaiek erakutsi zioten bideari; Olabide'k eta beren goldearen indarrez ideki zuten ildoari atxiki zaio. Eztute danak bide ori onartzen, bafia asmoa zuzena dutela ta asmo ori egi biurtzen saiatzen dirala ezin uka. Saiatzeak du merezimendua, ez besteek egiten dutena ikusten egonean egoteak.

Zaitegi'ren euskerari bagagozkio berriz, gogorra dala esan bear nai ta naiez; izugarri gogorra, esango nuke. Gogoa bear da ta kemena ta indarra benetan liburu au irakurtzeko. Bafia... alajainkoa! euskaldun guztiok bear-bearrezkoa degun kemena da ori, euskerarenganako maitasun egiazkoak berekin dakarren indarra. Liburu au irakurtzeko kemenik eztunak, euskera bear bezela maite eztula, esango nuke.

Zaitegi'ren euskera ezta erritarra; liburu bera ere ezta erriarentzat egiña, len esan dedanarekin agirian jarri danez. Bafia erritar izkeran sendo oifarritua bai. Gai berberari atxikita, liburu errezago ta leunago bat idatzi ditekela? Noski. Bafia aberatsagoa? Naiko lan. Euskera aberatsa du Zaitegi'k, lexikoz batez ere. Azkue zanaren iztegi aundia errotik ezagun duala agiri dago. Baditu orain erabiltzen eztiran naiko itz zar, edofa erri batzutan bakarrik erabilli oi diran itzak. Ta ontan liburu onek meritu aundia duala ezin uka.

Liburu ederra «Bidalien Egiñak» deritzana. Zaitegi bezelako euskalzale maiteminduak eta langille purrukatuak bakarrik egin dezakena. Zori ta sari ona izan dezala.

Ta dana esateko, Orixe aundiaren itzaurre ernegarri ta aukerako bat ere badu liburu onek. Eztabaidak sortzeko ta bazterrak miatu ta besteak zirikatzeko berebizikoa Orixe au.

A. K. I.

Yon Etxaide, JOANAK-JOAN. Kuliska sorta, 9-10'gn. zenbakia. Itxaropena Argitaldaria. Zarautz'en, 1955.

Bere biziko arrera ona izan du Jon Etxaide'ren liburu onek. Leen saria eraman zuen Euskaltzaindia'ren sariketan, eta besoak zabalik artu dute kritikoek, bai beratzek eta bai xorrotzek.

Bada zergatik. Urte gutxitan bide luzea egin baitu Etxaide'k, izkuntzaren aldetik. «Alos-torrea»-n baiño obeto «Purra, purra»-n, eta emen «Purra, purra»-n baiño askotaz egokiago. Izker-a jatorra du, bizia, aberatsa, eta batez ere bere-berea. Zaarrak eta berriak, angoak eta emengoak irakurri eta aztertuz, gaurko euskal-prosak dituen maisuen artean jarri du bere burua.

Gaiari dagokionez ere, aurrerapen gaitza «Alos-torrea»-tik oneraiñokoa. Badaezpadakoa izan zen bigarren liburuaren gaia, baiña ederki jo du begiz oraingoan. Ikusi du Etxaide'k izkera soillak, denik ederrenak ere, eztezakeala liburu ederrik ondu.

Euskaltzale guztiok poztu gaitu «Joanak-joan»-ek. Eta, alaz ta guztiz ere, zerbait zor diot egilleari, kritiko batek izan dezakean zor bakarra: egia. Au da, argibide guztiak ongi neurtu eta aztertu ondoren egia derizkiona.

Enintzake onela mintzatu, nondinai datozen laudorioen artean, uste banu Etxaide gaillurrerañño eraman dutela bere indarrek liburu onetan. Ez, Etxaide'k ere esan dezake, leengo aren antzera: «Geiago nauk, eta geiagotarako jaioa».

Neurri bakar batekin neur genezake gure artean sortzen den novela bat: inguruko eta urrutia goko izkuntzetan sortzen diren novelak gaur neurtzen diren arekin berarekin. Eta neurri orrekin —nik dakidan obekienik— neurtu ezker, utsetan aurkitzen dut darabilgun au zenbait aldetatik.

Izkuntzaren jabe da Etxaide, zearo eta osoro. Baiña, ortaz gaiñera, jabetu ote da onelako irudimen edo asma-lanak eskatzen dituzten zer eta nola guztiez? Ez bear adina, oso oker ezpanago. Aitor dezadan bereala elitezkeala oriek euskal-literaturan bakarrik ikasi, gaurkoz beintzat. Nai ala ez, besterara jo bearrean gaude orretarako.

Beste izkuntzetako asma-lanekin berdindu ezker —ez goren go edo beengoekin, bai erdi-maillakoekin—, ezta «Joanak-joan», nere iritiz, aien parera eltzen. Gizarteko auziek, gizakien arteko ar-eman korapillatuek, alde asko izaten dute: emen, Etxahun'en inguruan, eztut bat baizik ikusten. Enau, egia esan, iñork ase-batetzen: ez Etxahun'ek, are gutxiago bere emazteak, ez bere osaba, guraso eta senideek. Zer dela-ta ezin-ikusi ori? Zurrundurik bezala ageri dira —besteak Piarres galdu bearrean, bere bu-

rua ondatu bearrean Piarres—, ezta kite beren erraiak urratzen besterik. Ezta gogo-giro aldakor-xotillik. Ezta, itz batean, argi-illunik, eta argi-illunean dago maiz gizatasun mardula. Badakit orrelakoa dela tragedi-giroa, baiña tragedi-maillara eltzeko besterik ere bear da. Ezbearrik samifienak ezтира beti biotz-ukigarri.

Labur esateko, eskasean aurkitzen dut Etxaide novelagillea Etxaide idazlearen aldean. Nabarmenegi ageri da askotan egillearen eskua. Bere gizakiek diotena, onek erakutsi die esaten, ezpaitira sarri bere baitatik mintzatzeko eta mugitzeko gauza. Zein euskal-sukaldetan —enalz kulpitoez ari— entzun da sekula, adibidez, 100'gn. orrialdean Eñaut zaarrak emazteari zuzentzen dion bezalako predikurik?

Euskera —ain eskuko duen euskera— alde batera utzirik, novela-aldera zorroztu bear luke orain arreta Etxaide'k. Novela da, beste edozein irakurgai baiño gelago, oraingo irakurle arruntaren janaria. Irakurlea eduki bear gogoan, azken-itza —zuzen ala oker— bere baitu beti. Gizon izanik, kaskarin xamarra da, eta eztu beti uste dugun —edo nai gendukean— bezala erantzuten. Gure egunotakoa batez ere, maliziaz josia baitago ainbeste eta ainbeste irakurgai —axaletik bederen— miratu ondoren. Negar egin bearrean parrez asten zaigu, eta arrausika aurkitzen dugu su ta gar ari gatzazkionean. Aspertu egiten dute maiz bide zuzen eta zabalak: biurgune izkutuak nai ditu, gora eta beerako aldapa zorrotzak, ustekabeko bida-gurutzeak. Gerta-kizunak asieran asi eta, gerta-ala, azken-bururaino kontatzea, orixe da dudarik gabe kontabiderik argiena eta erosoena. Ez, ordea, nai-ta-nai-ez atsegifiena.

Izkerari buruzko bi gauzatxo eztitut azkenik ixildu nai. Begira, bata aipatzeko, onako 60'gn. orrialdean ikus ditekean esaldi au: «Berak aurretik jakin izan ba'lu Gaxuxa-rekin asteak zekarkiokean ondoren gaiztoa, *elitzake asiko* noski». Ezkendukean aipatuko ere, egilleari —edozeifni gerta lekiokoeana— itzuri zaion utsa dela uste bagendu. Ez, jakifnaren gainean esaten ditu onek orrelakoak, or eta beste anitz lekutan. Eta ezpekio ifnori iruditu gramatikaria dabillenik emen idazle gailenari ziria sartu naiean. Bestela dira gauzak, oker ezpagaude: Etxaide gramatikariak jokatuko dio jokaldi makurra Etxaide idazleari. Euskerak badu ori esateko modua, bestea ordea, eta modu orrek eztu aldatu bearrik. Gramatikak izkuntzaren neurrira egifna bear du izan, ez izkuntzak gramatikaren.

Zer esan, buruenik, oin-aldean ain oparo sakabanatu diren euskal-itzen erdal-azalpenei buruz? Badituzte aldekoak eta badituzte etsaiak. Azkenekoetakoa nauzute. Onen antzeko liburuk

izkuntza ongi dakitenentzat egina izaten dira nonnai. Besteen-
tzat, ikasten ari direnentzat, badira irakurgai neurtuak, bear
diren argitasun, azalpen eta laguntza guztiez ornituak. Irakur-
leari laguntzeko gogoia egiazkoa baldin bada, izango dugu ego-
kiera aski orrialdean bertan eta euskeraz, oin-aldera eta erdera-
ra jo gabe. Ori egin zuten beti leengoek, eta ola, euskera gar-
bian, aurkitu zuten bidea gaur askok uste baifio gauza sako-
nago eta ederkiago esanak adierazteko.

Galda dezaiozun gere buruari: Irakurleari lagundu-naia aal
dugu eragille bakarra erderara itzultzen ari geranean? Ez ote
digu beste ezerk zimiko egiten ifioiz? Esate baterako, mundu
guztiari adierazi naiak: «Begira zein ederki, eta ori euskeraz ari
naizelarik, esaten dudan nik: «Impulsado por el furor de un odio
indomable», edo «con su habilidosa y dúctil conversación», edo
«los seres humanos poseemos una tendencia innata al mal». Oar
oriek itzak baifio askotaz nabarmenago aitortzen dute bi izkun-
tza mota direla guretzat: erdara, izkuntza nagusia; euskera,
mirabea eta mendekoa. Ezterizkiot nik euskera bide ontatik jaso
litekeanik. Euskerak erderaz esan ez tiren, edo ain ongi adierazi
ez tiren, gogoeta eta biotzondokoai bide emanaz bakarrik jaso
dezake burua, leen, orain eta beti. Gaiñekoari izen itsusi bat eman
diote frantsesek: *pastiche*.

L. M.

José de Arteche. VIDA DE JESUS. Editorial Icharopena. Za-
rauz, 1955.

Eginkizun latza artu du bere gain Artetxe'k, latza eta beldurga-
ria. Arrigarria da, arrigarririk izan bada, Judea'k eta Galileak,
duela bi milla urte, ikusi zutena. Baifio egunoroko aotan erabil-
tzeak berak belaxkatu egin du askorentzat lore miregarri ori,
usaia eta grazia kendurik. Nola esan berriz ainbestek eta ainbes-
tek —eta lau Ebanjelariak aurrenik— leen esana daukatena?

Eztu, oker ezpagaude, orrelako kezkarik Artetxe'k izan. Eztu
jakite-argiz gertaera orien zoko izkaturik argitu nai izan. Eztu
batez ere moldatu nai izan irudi ikusgarririk eta orrialde apai-

nik. Ezta ibilli bere burua eta bere izena goratu bearrean, Jesus'en bizitza aitzaki arturik. Besterik ari izan dela lan ortan bertan? Eta zer? Ezpaitio berak ekin egiteko orri ifloren leian.

Ordukoa bezain oraingoa da Artetxe'rentzat bizitza ori. Ordukoa, oraingoa eta betikoa. Ta aazturik badago zenbaitentzat jakifiaren jakifienez, zabarkeriak erdoiturik eta lausoturik bezala badauka, etzaio berari orrelakorik gertatzen. Ariman bizi-bizirik daukana eskeintzen digu, inguruan lo daudenak esnaraz ditzan, galetan zaar eta zeatz, itzetan berri eta gaurko.

«Euskaldun, fededun», esan oi zen. Ezin diteke Artetxe sinismen oifnari sendorik gabe bizi. Ezin konta beraz gertakari auek *sine ira et studio*. Eztago urrutitik begira, barrengo gar irakifiak aora dakarzkion gaur-gaurko itz goriz Jesus'en bizitza, eriotza eta piztueraren berri ematen ari zaigun bitartean.

Orrexegatik beragatik, bere buruari begira ibilli eztelako, itzen edertasunari jaramon andirik egin eztiolako, ondu du nonbait liburu onetako izkera ugari, arin eta dotorea. Eta Izarraizpeko seme sutsu bati dagokion bezain sutsua.

L. M.

J. A. Loidi Bizkarrondo. AMABOST EGUN URGAIN'EN. Itxaropena Argitaldaria. Zarautz'en, 1955.

Uste ez bezalako aldakuntzak dakarzkite berekin urteek. Loñdi, aspaldiko ezaguna dut. Aurretandik ezkera elkarrengandik urruti ibilli Erretereria'n.

Orain 25 bat urte, Loidi, nekienez beintzat, mutil zintzo eta saiatu orietakoa zen. Liburuak maite zituen, bai, baiña Kimika, Botanika eta antzekoak. Egingo nuen nik etzuela denbora-paxako uskeriekin asti askorik galtzen... Nik berriz literaturara nuen ixuria. Bestelako zerbait ezin-bestean ikusten eta ikasten banuen ere, novelak eta ipuiak nituen geienbat eskuetan. Aitortuko ote dut orrelakoak neronek egitea zela ene ametsik kuttu-nera?

Orain, ordea... Esan bearrik ez jakintza izeneko lan astun,

aspergarriak egiten ditudana; etsi-etsian gaira, bestetaz aazturik. Eta ona non datorkigun Loidi bere leenbiziko novelarekin.

Enuen oso gogo onez artu Euskaltzaindi'ko sariketarako aztertu bear izan nuenean. Nai-ta-ez irakurri bearrekoa izan ezpanu, asiko ote nintzan irakurtzen ere? Artean ezer argitara eman eztuen autore baten leen lana, eta polizi-novela, alafede. Enaiz ni noski bakarra liburua bereala baztertzen duena, polizisail ortan, egillearen izena Gómez, Pérez edo gisa orretakoa dela ikusi orduko. Eta eztigu artean iñork erakutsi Agirre eta Zabala, Gómez eta Pérez baiño obeak direnik gai orretan.

Nere ustekabeko poza iñori azaldu bearrik ezut: euskaldun askok, neurri berean ezpada ere, nabaitu baitute bere barrenean. Ona non sortu zaigun bat-batean, idazle trebea ez ezik, askozaz geiago bear duguna: novelista bat. Eztu saiaketa luzeetan aritu bearrik izan. Badakizki, iñon ikasi gabe, novelagille batek jakin bear dituen gauzarik nagusienak. Pertsonak ederki ikusten ditu, bai barrendik eta bai kanpotik; nork bere bizia du, berez ari dira eta berez mintzatzen, iñork beartu gabe. Badaki gertakariak bata besteari josten eta, ori aski ezteela, ederki —arin, zorrotz eta biziro— ematen dizkigu aditzera.

Ezin dezakegu geiago esan. Leen urratsetan erakutsi digu Loidi'k, argi eta garbi, baduela novelarako doai berezia, orretarako jaioa dela. Iñon ikasi ezteua badakiela esan dugu, eta geiago ere esango genduke: iñon ikasi ezteua eta iñon ikas etzezakeana. Etorri ori berezkoa baita, ezpaititeke iñon aurki.

Eztut, ordea, orrenbestez esan nai bertan goxo geldi litekeanik. Arretak eta lanak emango elizkioketen doaiak baditu, baiña arretak eta lanak eman lizazkiokete falta dituen gauza asko. Liburu onen akatsak aipatu bearrik eztago: ain daude axalean. Gai auala du: ustekabeen sortua izanik —ez gureztat bakarrik, baita egillearentzat ere—, ustekabeko sortze orren ezaugarriak agerian daramatzi. Leen lana delako, oiturarik eza ere nabari zaio, lanbidearen berri orgi eztakien langillearen oiturarik eza. Utsune oriek, ordea, esan bezala, aise bete ditzake lanak.

Lan ori, orain, euskerari berari zor dio. Bidea ain ederki dakiennak ezte noski gidari bearrik. Auxe esatera ausartuko nintzaioke alaz ere: gai egokia, bere gogo-betekoa eta bere indarren neurrikoa, aukera dezala. Oraingoa, sariketa baterako zerbaite bear-eta, itsu-mustuan begiz joa izan da: ezpedi orrelakorik gerta urrengorako. Eztiot esan nai gai andi, arro eta, esaten den bezala, «sakonik» autatzeko. Ez; literaturan ezta andirik eta txikirik, arrorik eta apalik: ona eta txarra besterik ezta. Eta, jakiña, noren on, noren gaitz, nafar ardoaren gisa.

Bi itz, bukatzeko, izkerari buruz. Jatorra da liburu onetakoa: arriña, erraza, edozeñientzakoa, Irigarai jaunak itz-aurrean dion bezala. Eta erraztasun ori makulurik gabe erdietsi da, orrialde-azpiko makulurik gabe, alegia. Baditu, bai, zenbait uts, baiña aalegin gogorrik gabe bazterrera ditzakeanak beste batean.

L. M.

Juan Baxurko, IGNAZIO DEUNA. Valverde, Donostia.

Ez gaitu bat ere arritu, Baxurko'ren beste liburu bat ikus-teak. Baxurko biotzez da eskribitzalle. Gaia dagoño, Baxurko beti ariko litzake bertsoak egin eta bertsoak egin. Arotzaren gar-lopari berez dario txirlora kixkurra. Berdin baita Baxurko'ri ere bertso herria.

Oraingoan San Ignazio'ren bizitza eman digu, beti bezelako bertso ederretan. Egoki bait-datorchio aurtengo urteari olako li-buru bat euskeraz. San Ignazio il zala aurtan lareun urte. San Ignazio, euskalduna; Azpeiti'ko semea. Orra or bi egokitasun liburu baten inguruan. Egoki, oso egoki. Bejondaizula, adiskide.

Bertso ederki berdindua beti Baxurko'rena. Aldiz-aldiz biotz-uki-gaiez ondo betea. Edozeñientzat irakurgarri. Orixe da Basur-ko'ren liburuaren izaera.

Kritika-antzeria zerbait esatekotan, gaiari dagokion zerbait barko luke. Santua zauritu zan gerrari buruz, alegia. Etzala garbi-garbi Prantzia'ren kontrako guerra. Naparren kontrakoa batez ere baizik. Prantzesak, laguntzalle. San Xabier'en anakak ere an ziran nunbait gure Santuaren zauritzalleen artean. Gure Loyola'ko Santua ez da santu, gerran ibilli izan zalako. Olako saltsak utzi zituanean, egin zan egin «San Ignazio».

Jakifia, akats au ez da Baxurko'rena. Baxurko'k beste nun-bait irakurri du ori. Izan ere, olako liburu asko ta asko dabil baztarretan. Gauzak bear ainbat bereizten ez dituzten liburu asko. «Nahaskillua nagusi», deritzaio orri.

Liburu oni beroni buruz, beste gauza aipagarria, Valverde

jaunaren eta Valverde etxearen lana da. Benetan aipagarri. «Ayalde»-ren edergarriak, bizi ederrak, aberatsak, zentzu aundidunak. Irarkola, berriz, zer esanik ez. Bejondaiela gure «Ibarurdi» Jaun ta Etxeari.

M. L.

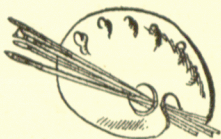

KARMEN'GO AMAREN EGUTEGIA.

Oles egin-bearrean gaituzu. Seigarren urtean sartu da Karmeldar prailleak Bizkaia'n ateratzen duten EGUTEGIA. Ez da orman jartzekoa, liburu-itxuran egiña baizik. Geiena bizkaieraz dator; baña gipuzkeraz ere ba-ditu lan politak. Gure erri xeak ba-du irakurgairik pranko negu luzeko gau aspergarrietan biotza asetzeko. Bertsoz eta itz lauz, parrez eta negarrez, irakurlea pozik dijoa liburu orren orri-aldietan. Gure sukalde asko argituko ditu aurten EGUTEGI onek.

Animarentzat janari askorik ba-dakar: baita lureko-gauzetan ere jakingarri ugari dezu bertan. Sorgin-garaxi eta izkirimiri, jolas pranko sortuko du euskal-etxetan. Betor onez gure artera, ta edertuz jarrai bekigu liburu atsegin au geroko urtetan.

M. L.

OARGUI'REN SARIKETAK

Oargui'ren laugarren sariketarako etorri diran lanak irakurri-berri nazue. Idazleak leiatsu datoz. Mailla bitarako idazlanak dituzue.

ATAURRE

AUZI ZARRA.—Berasaluze'ri beatzak arrapatu nairik, emen degu lenbizi Txillardegi. Aren lanak «KIERKEGAARD'EN AZIA UNAMUNO'GAN LORE» zuan izenburu. Lan artan Existenzialistak Jainkoa ukatzen zutela, esaten zuan. Baña Txillardesi'k ez du onela uste. Onen ustez, Sartre bakarrik izan zenuan Jainko-ukatzaille. Besteak mundu onen gaindiko Izaki guren bat aitortzen zuten.

Existenzialisten erakutsiak Sartre'k zabaldu omen zizkigun erri xearen artean; eta ura Jainko ukatzaille izan zalako, beste Existenzialista guzietan sifisgabe-izena egotzi die.

Bapo, Txillardegi! Nere ustez, Berasaluze'k au esan naiko zuan: Existenzialistek sifisismen erabakirik etzutela izan, eta orregatik beren bizitza erantzunik gabeko galdera itoa egin zutela. Au de, nere ustez, auzi onen giltza.

LENENGO MAILLA

Lenengo maillako lanetan Bereziartua'tar Iñaki izan degu nausi. Izenburu: «BATZUEK BA-DOAZ, BESTEAK BA-DATOZ.

Batzuen joana dala bide, Ortega ta Gasset'en eriotza dakarkigu onoko onek. Politika ta Philosophi-arloan lan egifia degula,

dio, jakintsu il-berri au. Beronen lanak erro sakonak izan bide-
ditu gure politikan eta gazteen artean. Onena zan «Delenda est
Monarchia», «Erregetza suntsitu bearra da»-deadarra. Astiro
baño ziur ekarri omen-zuan Alfonso XIII'garrenaren galbidea.

Philosophi-soroan, ba-du lanik asko ta ots aundiko. Sifñesga-
be zan eta Alemania'n bere sifñist-eza geitu zitzaion, apika. Onen
esana degu: «Yo soy yo y mi circunstancia». «Ni, ni ta nere
ingurukoak, naiz». —Ni, nere ingurukorik gabe, ez naiz ezer;
nere ingurukoak ere, ni gabe, uts dituzu. Maratilla ederra ira-
kurri ez degunontzat. Izan aundiko gizona izan degu, ta azken-
orduan kristauki il ote-dan, da otsa. Jaunak ar beza! —Aran-
tzazu'ko praille gazte onek eman digun erakutsi polita.

—BLONDEL'EN ARAUARI-BURUZ— Iñaki Bastarrika'k bial-
du digun lan au, aurrengoari orpoz-orpo datorkio. Arantzazu-
ko praille gaztea degu au ere.

Lan onetan Blondel'en Arau edo Metodoa arakutzen digu.
¡Goxoa zegok! edo ¡Arrapa zak! esateko gogoia ematen du.
Kant'en phaenomena'kin asi ta, Blondel'en arauraiñoko bidea
eragiten digu taka-taka. Baña zeñek jarraitu antxintxikalari
oni? Muñiak urtzeko lain gogai ta pentsamentu ba-dakar.

Gure adimenak zentzupean dauden gauzak bakarrik aztar di-
tzakela, zion Kant'ek. Koenisberg'ko philosopho sonatuak sortu
du arrazkeru naikoa korapillo. Gure naimenak, jarraitzen du
berak, ba-du gorago igotzeko almen eta esku.

Zentzupean dan oro zerbait da; bafia zentzunez atzi ezin di-
teken oro, gogai-uts, gogo-ume-uts dezu, antza. Ezertarsunik ez
du. Geron buruak sortutako ume soilla dezu. Gure buruz landa,
zentzuz nabaitu ezin ditzakegun oiek, uts dira; ezer ez dira.

Baíña, Jaungoikoak aparta! Sasi-arte ortan nor sartuko da,
ba? Modernisten iritziak, Aita Santu Leon XIII eta Pio X'garre-
naren gaitzespenak, eta osteuntzeko naspillak, jalkitzen dizkigu
umore onean gure idazle onek.

Azkenik Blondel'en Araua dakarkigu. Gaur arte, Apologetika
adimen-argiz egin izan degu, dio arek; gaurtik aurrera, naimen-
bidez jo dezagun, eta gorago elduko gera. Blondel, kristau ta
sinistedun degu. Erroma'tik ez dute gaitzetsi; baiña lur labai-
ñean dabil, eta larri ibilli, dio gure idazle gazteak. Zu ta ni, ao-
bete ta buru-uts utzi bide-gaitu. Jainkoak barka bezaio azken-
orduan eman didan lana.

EUROPA'REN ETORKIZUN POLITIKOARI BEGIRA—Pérez
Eneko irugarren Arantzazu'ko idazle gazte.

Federalistek eta Funzionalistek alkarren artean dakarten auzia, aizatzen digu onek. Aiek, Europa Bakar bat nai zuten, arazo oro Batzar Nagusi baten esku utzirik. Funzionalistek, ostera, etzuten ain erabateko agintaritza osorik eratu nai. Auek irabazi digute gaurko jokoak. Agintari Bakarra jarri-asmotan dira, baiña oni aldizka ta pizkanaka emango dizkie, aurrez ondo mugatu ta neurtutako eskubideak. Ala ere zerbait egiña degu: Itatz-Altzairu-Batasun Nagusia, alegia. Baiña ez dezagun luzatu, ta atertu gaitezen Arantzazu'z.

EUROPA'KO FEDERAZINO A ERRI TXIKIEI BURUZ.—Emen degu ondoren Bizkai'ko euskaldun berri bat: Aresti Jauna. Antxiñako Goiaingeru arek bezela, Gabriel du izena, ta laburdieraz idazten digu. Ez da makala mutilla.

Federazino dalako ori, errien federazino a izan bearrean, Estatu edo Laterri aundien federazino a izango omen-litzake. Auek beren muga barruetan dituzten erri txikiak irentsi egingo omen-lituzkete. Arrai aundiak txikiari egiten diona berbera, ifiolaz ere. Ez da, beraz, Federazino orren aldekoa.

Beste lan bat ere bialdu digu: LEMUS'EN izenburu duana. Lemus au Lemoniz dezue. Ta erri txiki ontan euskera galtzen ikusten du. Ortik negarra ta narda. Ez du gutxi egin euskaldun berri onek bi lan auek idazten. Gure txaloe ba-du.

BIGARREN MAILLA

NOIZ, AMATXO?—Ona emen bigarren maillan saritu degun aurrenengo lana. Zein ote-dan ikusteko urratu degu estalkia, ta beste praille bat! Baiña oraingo au ez da Arantzazu'koa. Arnas artu dezagun, beraz. Bigarren maillan txapeldun atera dan au, Gabiri'ko Pasionistetakoa dezu. Amasei urteko gazte pizkorra: Iriondo'tar Joseba Mirena.

Darabillen gaia zarra da. Basarriko pakea guduak lardaska-tua, alegia. Gizon gaztea gudura eraman dute, ta emaztea aurtxo baten galderei erantzunaz an gelditu da biotz-negu otzez ckildua. Gudura joana, guduak galtzen du, ta basarriko pakea, jantzi beltzetan itoa gelditzen zaigu. Tartean bertsotan urtzen du idazleak bere barnebera. Ba-du gurrpil. Ar beza ostro beltza.

J. M. Artola eta Goiko'k ere, lan bana bialdu digute. Ez ditezela atzeratu gaurkoan atzean gelditu diralako. Urrengoan igari egin dezakete aurrenengo lekuan.

BATZALDIA

Oso atsegia izan genduan batzaldia. Julio Urkixo Mintegi'ko jaun bi maiburuko genituan: Arrue'tar Antonio, legegizona, ta Irigarai'tar Aingeru, osagillea. Zaldua'tar J. Antonio'k lenbiziko itz xume batzuek ixuri zizkigun. Tartetan Stella Maris kantari-taldeko neskatil sorta batek, egundoko kanta politak aidatu zizkiguten. Ez dira txepetzak, urretxindor egifak baizik. Ta Oiki'ko Joxepa Iñaxi? Gauden egunetan ikusteko, arritzekoa. Neska gazte bat bertsolari, enetxuok! Ta nola josi itz neurtuok, gero? Zoragarri!

Nere lana ikusi dituzun lanok aztartzea izan nuan. Beste batek len-saria irabazi duten lan biak irakurri zituan. Eta ontan jaiki gifan, urrengorako prakadunei erronka joaz, ia pralleel irabaztekorik ez al-zegon galtzadunen artean. Gazteak dute erantzuna. Geroak erakutsiko du bakoitzaren eskua.

E'tar N.

